

KRÓTKA INSTRUKCJA GRY NA BANJO

Banjo to cztero-, pięcio- lub sześciostrunowy instrument szarpany. Ton powstaje podobnie jak w przypadku gitary przez rozedrganie struny między progiem zerowym i mostkiem.

Konstrukcja banjo składa się z dwóch części – pudła i szyjki

Szyjka banjo zazwyczaj wykonana jest z klonu, mahoniu, orzecha lub innego drewna. Sama szyjka dzieli się na trzy części:

- a) główka z zaślepką pręta, zerowy próg i naciągi przytrzymujące struny; naciągi mogą być takie jak w gitarach lub w tradycyjnej wersji planetary.
- b) część środkowa, gdzie do szyjki przyklejono chwytnię, która może być drewniana (heban, klon, palisander, ...) oraz wykonana z materiałów kompozytowych; na chwytniku znajdują się progi i markery, w tej części przez szyjkę przebiega pręt, w przypadku banjo pięciostrunowego znajduje się tutaj także kołek mocujący do piątej struny.
- c) stopka szyjki z wycięciem zapewniającym wygodne chwytanie na gryfie, do stopki wkręcono śruby łączące szyjkę z pudłem/korpusem.

Pudło banjo to korpus, stosunkowo skomplikowany mechanizm naciągania membrany i części, które mogą, ale nie muszą znajdować się w banjo, np. rezonator lub tone ring.

- a) podstawowa część pudła to korpus – okrągła rama, zazwyczaj drewniana, ale może też być wykonana z innych materiałów (np. banjo Deering Boston ma korpus ze stali). Korpus stanowi podstawę dźwięku, dlatego sporo zależy od jakości materiału i wykonania, czyli od tego, czy korpus jest wykonany z litego drewna, czy sklejk (tańsze modele).
- b) Tone ring to pierścień zakładany na korpus od góry, na który naciąga się membranę. Tone ring zazwyczaj wykonany jest z metalu (najczęściej ze stali, mosiądzu lub brązu), rzadziej z egzotycznych gatunków drewna (np. grenadilla). Współtworzy dźwięk instrumentu, decyduje o jego jakości i charakterze; banjo z pierścieniem mają czysty i głośny dźwięk. Tańsze instrumenty są często wykonywane bez tone ring, a ich dźwięk jest mniej wyrazisty, jednak nie zawsze zły czy gorszy, w niektórych stylach (Clawhammer) jest nawet preferowany.
- c) Rezonator to sklepiona drewniana pokrywa, która zamyka korpus od spodu. Odpowiada za pełniejszy i głośniejszy dźwięk instrumentu. Banjo bez rezonatora, z otwartym spodem korpusu, noszą nazwę Open Back.
- d) Membrana w banjo jest obecnie najczęściej wykonywana z mylaru, można jednak nadal spotkać muzyków, którzy grają na instrumentach z membraną skórzaną. Membrana jest nakładana na pierścień czy korpus za pomocą systemu napinającego, który składa się z pierścienia dociskowego, haczyków napinających i pierścienia kołowego przymocowanego do korpusu. Kołnierz zazwyczaj wykonany jest z metalu (stal, mosiądz) i pełni taką samą rolę jak obręcz bębnowa - utrzymuje membranę w optymalnym naciągu. Po obwodzie pudła znajdują się haczyki, które napinają pierścień. Ich drugi koniec jest przewleczony przez otwory w pierścieniu kołowym i dokręcony nakrętkami.
- e) Drewniany mostek przenosi dźwięk strun na membranę, jego położenie wpływa na wysokość tonu struny. Mostek przytrzymuje struny w strunniku, który służy do utrzymywania optymalnego napięcia strun.

Do gry na banjo używa się obecnie głównie strun metalowych. Niektórzy muzycy, pragnąc osiągnąć cieplejszy dźwięk, wybierają struny nylonowe lub wykonane z jelit. Liczba strun zależy od typu banjo.

Strojenie banjo nie jest jednolite i różni się nie tylko typem banjo, ale także preferencjami muzyków, którzy potrafią dostosować strojenie do swojego stylu lub konkretnego utworu (zwłaszcza w przypadku modeli pięciostrunowych).

Do banjo ze strunami metalowymi można stosować wzmacniacze.

Podział według typów:

- **Banjo sześciostrunowe**

Banjo sześciostrunowe jest strojone tak, jak gitara akustyczna. Dlatego często sięgają po nie gitarzyści, np. Taylor Swift, Keith Urban, Joe Satriani, Taj Mahal, John Fogerty i inni.

- **Banjo pięciostrunowe**

Banjo pięciostrunowe najczęściej kojarzone są ze stylem country, bluegrass, ale również takimi gatunkami jak gospel, jazz, folk, rock i inne. Można je poznać po kołku piątej struny z boku gryfu. Najczęstsze stroje to g D G H d, często stosuje się jednak inne/alternatywne stroje. Banjo pięciostrunowe standardowo mają 22 progi i menzurę 26,25 cala. Wykonywane są również banjo pięciostrunowe (Parlor), które mają 19 progów i krótszą menzurę (około 23 cale) oraz modele Long Neck z menzurą 32 7/64 cala z 25 progami.

- **Banjo czterostrunowe**

Banjo czterostrunowe dzielą się na tenorowe, używane w muzyce irlandzkiej lub jazzie tradycyjnym (dixieland) i modele Plectrum. Do gry na banjo czterostrunowym najczęściej używa się kostki. Banjo tenorowe (19-Fret Tenor) ma 19 progów i zazwyczaj jest strojone w C G D A, tj. podobnie jak altówka czy mandola, 17-Fret Tenor („Irish Tenor”) ma 17 progów i strój G D A E, tj. podobnie jak mandolina czy skrzypce, tylko o oktawę niżej. Plectrum banjo ma dwadzieścia dwa progi i najczęściej jest strojone w C G B D.

Inne typy banjo to na przykład popularne modele Banjo ukulele (Banjolele), które mają pudło jak banjo i krótką szyjkę jak ukulele, banjo mandolinowe (zazwyczaj ośmiostrunowe z podwójnymi strunami) lub modele dwunastostrunowe, na których gra się tak, jak na gitarach dwunastostrunowych.

Gra na banjo, podstawowe style gry:

Na banjo można grać palcami (styl Clawhammer i Bluegrass) albo kostką (Dixieland Jazz Style). Muzycy grający palcami zakładają pazurki. Kształt i materiał pazurków może się różnić - konstrukcja pazurków na kciuk jest inna od pazurków na pozostałe dwa palce (wskazujący/środkowy).

- Clawhammer to tradycyjny styl gry na banjo pięciostrunowym. Muzyk porusza ręką w dół i uderza paznokciem palca wskazującego/środkowego w struny, w ruchu zwrotnym uderza kciukiem piątą strunę. Palce nie wykonują żadnych aktywnych ruchów, ręka w trakcie gry pozostaje zaciśnięta (stąd skojarzenie z pazurami – claw).
- Bluegrassowy styl gry po raz pierwszy zaprezentował szerszej publiczności Earl Scruggs w połowie ubiegłego wieku. Do gry używa się trzech palców (kciuka, palca serdecznego i wskazującego) i pazurków.
- Dixieland Jazz Style (flat-picking) to styl gry na czterostrunowych banjo (tenorowych i plectrum). Muzycy używają do gry klasycznej kostki gitarowej, którą trzymają między kciukiem a palcem wskazującym.

Jak dbać o banjo:

- Banjo należy regularnie czyścić (osprzęt i drewno/elementy wykończenia). W tym celu używaj specjalnych kosmetyków, nie sięgaj po komercyjne środki czyszczące, które mogłyby uszkodzić elementy wykończenia banjo.
- Banjo przechowuj w miejscu ze stałą wilgotnością i temperaturą, a w razie wahań poziomu wilgotności stosuj środki do ich niwelacji.
- Regularnie zmieniaj struny.
- Nie używaj plastikowych i winylowych pasków, które mogą porysować wykończenie banjo. Poświęć szczególną uwagę również przy wyborze stojaków.
- Zawsze odpowiednio napinaj naciąg.
- Przed grą zawsze umyj ręce.
- Regularnie obcinaj paznokcie. Ręka poruszająca się po chwytniku często może zostawiać na nim nietadne rysy.